

Nederlandse natie met voeten trad en het recht op geestelijke vrijheid omzette in een geestelijke horigheid aan de staat, had Schilder in *De Reformatie* reeds geschreven: 'Liever weer in de verdrukking met onze pers dan dat onze pers, die eerst door de *Gereformeerde* mensen groot geworden is, ons zoo en passant de abc beginselen van dr. Kuyper, van dr. H. Bavinck, van H. de Cock afneemt in naam van een z.g. ireniek, die al zooveel moois genivelleerd heeft.'²¹

Na mei 1940 was het daarom voor Schilder geen vraag of het tegenover een gewapende bezetter wellicht beter was althans tijdelijk over deze beginselen te zwijgen. Met dezelfde kracht, waarmee hij jarenlang kerkelijke en theologische tegenstanders had aangevallen en bestreden, richtte hij nu zijn pen tegen de Nederlandse handlangers van de Duitse bezetter, en zo tegen de Duitse bezetter zelf, over wiens beginsel hij al jarenlang had geschreven, dat het een rechtstreekse bedreiging van het gereformeerde beginsel vormde. Terwijl in het eerste nummer van het gereformeerde kerkelijk weekblad *De Heraut*, dat na de capitulatie verscheen, over Koningin Wilhelmina als onze Landsmoeder in de verleden tijd gesproken werd en in het daarop volgende nummer dankbare erkenning werd uitgesproken voor het vele, dat het 'nieuwe Bewind' gedaan had om een goede verstandhouding mogelijk te maken, bleef Schilder zichzelf.²² In het tweede nummer van *De Reformatie*, dat na de capitulatie onder Schilders redactie verscheen, schreef hij aangaande het Nederlandse volk onder de Duitse bezetter: 'Wij gelooven te mogen zeggen, dat het nederlandsche volk, en met name het christelijke, genoegzaam is gedisciplineerd, om alle onlusten te wraken, alle beleediging te veroordeelen, alle gewapend verzet van harte verre weg te wenschen Maar het zal de *leerstellingen* der N.S.B. blijven veroordeelen. Het zal de wapens, *die men zien kan*, gestrekt laten. Maar het zal de *geestelijke* wapens *niet* strekken, en liever vervolging lijden, dan in dezen ontrouw zijn aan zijn God, den Levende.'²³ En op 19 juli 1940 wees hij de voorschriften van

21. K. Schilder, 'Persschouw', *De Reformatie*, X, 11 oktober 1929, 15.

22. H.H. Kuyper, *De Heraut*, 26 mei 1940, no. 3252: 'De heldenrol, die onze Prinsen van Oranje in het bangste gevaar, dat ons volk bedreigde, hebben vervuld ... was voor Haar, die we als Landsmoeder lief hadden, niet weggelegd.'

De Heraut, 2 juni 1940, no. 3253: 'We hebben zelfs dankbaar te erkennen dat dit nieuwe Bewind tot dusver veel gedaan heeft om een goede verstandhouding mogelijk te maken. Met toestemming van dit Bewind mogen onze militairen, die na de capitulatie krijgsgevangen waren, weder terugkeren naar hun woonplaatsen ...'.

23. K. Schilder, "Dat ik doch vroom mach blijven ...", *De Reformatie*, XX, 14 juni 1940, 277, 278.

De eerst zin van deze passage is in de naoorlogse bundeling van Schilders oorlogsartikelen, *Bezet Bezit*, Goes, 1945, 13, als volgt gepubliceerd: 'Wij gelooven te mogen